Hukuk Bölümü 2009/116 E., 2010/47 K.

"İçtihat Metni"

Davacı vekilleri, Bilecik ili sınırları içersinde 16.07.2005 tarihinde meydana gelen trafik kazasında, davalı idarenin asker sevki için Zonguldak / Devrek 2 inci Jandarma Eğitim Tabur Komutanlığı tarafından kiralanan ve Bilecik / Söğüt Jandarma Ulaştırma Eğitim Tabur Komutanlığı'na gönderilen E.G. yönetimindeki 67 NE 525 plakalı otobüsün; rampa inişi sırasında yüksek sürat sonucu direksiyon hakimiyetini kaybederek karşı yönden gelen ve Bilecik'ten Osmaneli istikametine seyreden M.A.'nın sevk ve idaresindeki 34 UT 7610 plakalı kamyonun şeridine girerek kamyonun ön kısmına çarpması neticesi şarampole yuvarlandığını ve otobüste bulunan müvekkilleri davacı Asteğmen S. G.'ün ağır şekilde yaralandığını; davacı otobüste bulunduğundan, olayın meydana gelmesinde müterafik kusurunun bulunmadığını; davalı idarenin, kazaya sebebiyet veren bu kiralık araç üzerinde fiili ve hukuki hakimiyeti olduğundan 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'na göre işleten konumunda bulunduğunu; davalı idarenin, kiralamak suretiyle kullandığı otobüsün işleteni olduğunu, bundan dolayı işleten varsa başka sorumlular Borçlar Kanununun 50, 51 ve 142. maddeleri ile 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununun 88. maddeleri karşısında meydana gelen bu maddi ve manevi zararı müteselsilen tazmin etmekle mükellef olduğunu; kendilerinin bu ilkeden hareketle, zararın tamamı için seçimlik haklarını kullanarak kusurlu idareyi dava ettiklerini; olaydan sonra kusur yönünden Osmaneli Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 2005/354 hazırlık esas sayılı dosyası meyanında yaptırılan bilirkişi incelemesi sonucu tanzim olunan raporda; otobüs şoförü E.G.'nin 8/8 (sekizde-sekiz)asli kusurlu olduğunun ortaya çıktığını; müvekkillerinin maluliyet oranı ve genel çalışma gücünü ne oranda kaybettiğinin, yetkili sağlık kuruluşundan istihsal olunacak raporla anlaşılacağını belirterek; olay nedeniyle uğranılan zararın karşılığı olarak sonuçta; maddi tazminat yönünden, fazlaya ilişkin talep ve dava hakları saklı olmak üzere 1.000 YTL maddi, 50.000YTL manevi tazminatın olayın meydana geldiği tarihten itibaren yasal faizi birlikte davalıdan tahsiline karar verilmesi istemiyle adli yargı yerinde dava açmıştır.

Davalı vekilince, süresinde verilen birinci savunma dilekçesinde davanın idari yargı yerinde görülmesi gerektiği ileri sürülerek görev itirazında bulunulmuştur.

ANKARA 8. ASLİYE HUKUK MAHKEMESİ; 18.12.2008 gün ve E:2006/475 sayı ile, davalı vekilinin yargı yolu itirazının reddine karar vermiştir.

Davalı vekilinin, idari yargı yararına olumlu görev uyuşmazlığı çıkartılması yolundaki süresi içinde verdiği dilekçesi üzerine, dava dosyası örneği Danıştay Başsavcılığı'na gönderilmiştir.

DANIŞTAY BAŞSAVCISI : Davalı idare tarafından asker sevki için kiralanan otobüsün karşı yönden gelen kamyona çarparak yuvarlanması ile meydana gelen trafik kazasında otobüste bulunan asteğmen rütbeli davacının yaralanarak işgücü kaybına uğradığından bahisle, kazaya bağlı olarak oluşan maddi ve manevi zararının tazmini istemiyle Ankara 8. Asliye Hukuk Mahkemesinin 2006/475 esas sayısında açılan davada, davalı İçişleri Bakanlığınca davanın görüm ve çözümünün idari yargının görevine girdiği ileri sürülerek görev itirazında bulunulmuş ve itirazın reddi üzerine olumlu görev uyuşmazlığı çıkarılması istenildiği anlaşılmış olmakla gereğinin düşünüldüğü; Anayasanın 125. maddesinde, idarenin, kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı ödemekle yükümlü olduğu belirtilmiş, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 2 nci maddesinde idari dava türleri sayılmış, bu maddenin (1-b) bendinde de, idari eylem ve işlemlerden dolayı hakları muhtel olanlar tarafından açılacak tam yargı davalarının, görüm ve çözümü idari yargının görev alanına giren idari dava türleri arasında gösterilmiş olduğu; kamu hizmetini yürütmekle yükümlü kılınan kamu kuruluşunun, kamu hizmetini yürütürken kamu görevlisine verdiği zararın tazminine ilişkin davada, kamu hizmetinin, yöntemine ve hukuk kurallarına uygun olarak yürütülüp yürütülmediği, kamu yararına uygun şekilde işletilip işletilmediği, sonuçta kamu idaresi ile kamu görevlisi arasındaki, iç ilişki çerçevesinde hizmet kusuru ve idarenin sorumluluğunu gerektiren bir husus olup olmadığının tayin ve tespitinin idari yargı yerlerine ait bulunduğu; uyuşmazlığın, davalı idare tarafından asker sevki amacıyla kiralanan özel aracın yaptığı trafik kazasında, aracın içinde bulunan davacının yaralanmasından dolayı uğradığı iddia olunan zararının, hizmet kusuru bulunduğu ileri sürülen davalı idareden tazmini istemine ilişkin bulunduğu; bu durumda, uyuşmazlığın esasını, kamu hizmetinin yürütülmesi sırasında idare ajanının uğradığı zararın idare tarafından tazmini istemi oluşturmakta olup, davacı ile davalı idare arasındaki ilişkinin kamu hukukuna dahil bulunması nedeniyle, sözü edilen zararın tazmini için açılan bu davanın, idare hukuku esaslarına göre idari yargı yerlerince çözümlenmesi, yukarıda değinilen mevzuat hükümleri gereği olduğundan Ankara 8. Asliye Hukuk Mahkemesinin İçişleri Bakanlığının görev itirazının reddine ilişkin kararının kaldırılmasının gerektiği nedenleriyle; 2247 sayılı Yasanın 10 uncu maddesi uyarınca olumlu görev uyuşmazlığı çıkarılmasına ve dosyanın Uyuşmazlık Mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir.

Başkanlıkça, 2247 sayılı Yasa'nın 13. maddesine göre Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın da yazılı düşüncesi istenilmiştir.

YARGITAY CUMHURİYET BAŞSAVCISI: 16.07.2005 tarihinde Söğüt/Bilecik Jandarma Ulaştırma Eğitim Tabur Komutanlığına asker sevki için davalı idarenin kiraladığı otobüsün Bilecik-Osmaneli karayolunda karşı yönden gelen kamyona çarparak yuvarlanması ile meydana gelen trafik kazasında otobüs içinde bulunan asteğmen rütbeli davacının yaralanarak işgücü kaybına uğraması nedeniyle uğradığı maddi ve manevi zararın tazmini istemiyle Ankara 8. Asliye Hukuk Mahkemesinde davanın açıldığı, davalı idare tarafından görev itirazında bulunulması üzerine olumlu görev uyuşmazlığının çıkarıldığı; Anayasa'nın 125/son madde ve fıkrasında, idarenin kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı ödemekle yükümlü bulunduğunun kurala bağlandığı; 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunun 2/1-b maddesi gereğince idari eylem ve işlemlerden dolayı zarara uğrayanlar tarafından açılan tam yargı davalarının, idari dava türleri arasında sayıldığı; dava konusu zararın, kamu idaresince asker sevki için kiralanan aracın karayolu üzerinde işletilmesi sırasında meydana gelmiş olması nedeniyle, görevli yargı yerinin belirlenebilmesi için konuya ilişkin özel düzenleme içeren Karayolları Trafik Yasası hükümlerinin gözden geçirilmesinin gerektiği; 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 85. maddesi, değişik birinci fıkrasında "Bir motorlu aracın işletilmesi bir kimsenin ölümüne veya yaralanmasına yahut bir şeyin zarara uğramasına sebep olursa, motorlu aracın bir teşebbüsün unvanı veya işletme adı altında veya bu teşebbüs tarafından kesilen biletle işletilmesi halinde, motorlu aracın işleteni ve bağlı olduğu teşebbüsün sahibi, doğan zarardan müştereken ve müteselsilen sorumlu olurlar." ve değişik beşinci fıkrasında " İşleten ve araç işleticisi teşebbüsün sahibi, aracın sürücüsünün veya aracın kullanılmasına yardımcı kişilerin kusurundan kendi kusuru gibi sorumludur." hükümlerini taşımakta; 106 maddesinde ise, "Genel bütçeye dahil dairelerle katma bütçeli idarelere, il özel idarelerine ve belediyelere, kamu iktisadi teşebbüslerine ve kamu kuruluşlarına ait motorlu araçların sebep oldukları zararlardan dolayı, bu Kanunun işletenin hukuki sorumluluğuna ilişkin hükümleri uygulanır." hükmüne yer verilmekte olduğu; anılan 85. maddeden, isleten ve teşebbüs sahibini bir motorlu aracın işletilmesinden ve bu arada aracın sürücüsünün ve işletme yardımcılarının eylem ve davranışlarından dolayı üçüncü kişilerin uğradıkları zararlardan, kusurlu olup olmamalarına bakılmaksızın "tehlike esası"na göre sorumlu tutuldukları; 106. madde ile de, maddede sayılan kamu kurum ve kuruluşlarının isleten gibi aynı hukuki sorumluluğa tabi kılındığının anlaşıldığı; sözü edilen Yasa hükümlerinde, açıkça göreve ilişkin bir düzenlemeye yer verilmediği gibi, esasen 85. maddedeki isletenin hukuki sorumluluğunun zarar gören üçüncü kişiler bakımından ele alınmış olması karsısında, işleten veya teşebbüs sahibi ile hizmet ilişkisi içinde bulunan araç sürücüsü veya diğer görevlilerin uğradıkları zararlardan dolayı hukuki sorumluluğun genel hükümlere tabi olmasının doğal olduğu; nitekim, Karayolları Trafik Kanunu'nun hukuki sorumluluğa ilişkin diğer hükümlerinde, 85. madde kapsamı dışında kalan hallerde genel hükümlerin uygulanacağına işaret edildiği; belirtilen duruma göre, davalı idare tarafından kamu hizmetinin yürütülmesi amacıyla kiralanan motorlu aracın yaptığı trafik kazasında araç içinde bulunan asteğmen rütbeli davacının

yaralanması nedeniyle uğradığı zararlardan dolayı idarenin hizmet kusuru ya da objektif sorumluluk esasları çerçevesinde sorumlu olup olmadığının yargısal denetiminin, idari eylemden doğan zararların giderilmesi için açılacak bir tam yargı davası kapsamında idari yargı yerlerince yapılması gerektiğinin düşünüldüğü; bu nedenle Danıştay Başsavcılığı'nın 2247 sayılı Yasa'nın 10. maddesi gereğince yapmış olduğu başvurunun kabulü ile Ankara 8. Asliye Hukuk Mahkemesinin 2006/475 esas sayılı görevlilik kararının kaldırılmasına karar verilmesinin gerektiği yolunda yazılı düşünce vermiştir.

İNCELEME VE GEREKÇE :

Uyuşmazlık Mahkemesi Hukuk Bölümü'nün, Ahmet AKYALÇIN'ın Başkanlığında, Üyeler: Mustafa KICALIOĞLU, Mahmut BİLGEN, Habibe ÜNAL, Ayper GÖKTUNA, Serdar AKSOY ve Muhittin KARATOPRAK'ın katılımlarıyla yapılan 01.03.2010 günlü toplantısında:

I- İLK İNCELEME :Başvuru yazısı ve dava dosyası örneği üzerinde 2247 sayılı Yasa'nın 27. maddesi gereğince yapılan incelemeye göre, davalı idarenin anılan Yasanın 10/2 maddesinde öngörülen yönteme uygun olarak yaptığı görev itirazının reddedilmesi ve 12/1. maddede belirtilen süre içinde başvuruda bulunması üzerine Danıştay Başsavcısı'nca, 10. maddede öngörülen biçimde olumlu görev uyuşmazlığı çıkarıldığı anlaşılmaktadır. Usule ilişkin herhangi bir noksanlık bulunmadığından görev uyuşmazlığının esasının incelenmesine oybirliği ile karar verildi.

II- ESASIN İNCELENMESİ : Raportör- Hakim Taşkın ÇELİK'in, davanın çözümünde askeri idari yargının görevli olduğu yolundaki raporu raporu ile dosyadaki belgeler okunduktan; ilgili Başsavcılarca görevlendirilen Yargıtay Cumhuriyet Savcısı Dr. İlknur ALTUNTAŞ, Danıştay Savcısı Gülen AYDINOĞLU ile A.Y.İ.M Savcısı Hakan Ali TURGUT'un davada askeri idari yargının görevli olduğu yolundaki sözlü ve yazılı açıklamaları da dinlendikten sonra GEREĞİ GÖRÜŞÜLÜP DÜŞÜNÜLDÜ :

Dava, Jandarma Genel Komutanlığı tarafından, Devrek 2. Jandarma Komutanlığı emrinde görevli iken, şoför intibak eğitimine tabi tutulmak üzere Söğüt J.Uls.Eğt.Tb.K.lığına, şoför adayı acemi erlerin sevki için kiralanan iki otobüsten biri olan otobüsün, karşı yönden gelen kamyona çarparak şarampole yuvarlanması ile meydana gelen trafik kazasında; sevkde Kafile Komutan Yardımcısı olan ve otobüste bulunan asteğmen rütbeli davacının yaralanarak işgücü kaybına uğradığından bahisle, kazaya bağlı olarak oluşan maddi ve manevi zararının tazmini istemiyle açılmıştır.

Tazminata konu edilen zararın bir trafik kazası sonucunda doğmuş olması nedeniyle öncelikle konuya ilişkin özel düzenleme içeren Karayolları Trafik Kanunu yönünden bir değerlendirme yapmak gerekmektedir.

Karayolları Trafik Kanunu'nun 85. maddesi ile, işleten ve teşebbüs sahibi, bir motorlu aracın işletilmesinden ve bu arada aracın sürücüsünün ve işletme yardımcılarının eylem ve davranışlarından dolayı üçüncü kişilerin uğradıkları zararlardan, kusurlu olup olmamalarına bakılmaksızın " tehlike esası"na göre sorumlu tutulmuşlar; 106. madde ile de, maddede sayılan kamu kurum ve kuruluşları da işleten gibi aynı hukuki sorumluluğa tabi kılınmışlardır.

Anılan Yasa'da, "İşleten : Araç sahibi olan veya mülkiyeti muhafaza kaydıyla satışta alıcı sıfatıyla sicilde kayıtlı görülen veya aracın uzun süreli kiralama, ariyet veya rehni gibi hallerde kiracı, ariyet veya rehin alan kişidir. Ancak ilgili tarafından başka bir kişinin aracı kendi hesabına ve tehlikesi kendisine ait olmak üzere işlettiği ve araç üzerinde fiili tasarrufu bulunduğu ispat edilirse, bu kimse işleten sayılır." tanımına yer verilmiş olup, buna göre olayda idarenin işleten olmadığı anlaşılmaktadır.

Uyuşmazlığa konu edilen davada, askeri hizmet kapsamında yer aldığı tartışmasız olan şoför intibak eğitimi amacıyla, şoför adayı acemi erlerin sevk edilmesi esnasında Kafile Komutan Yardımcısı olarak görevlendirilen J.Asteğmen rütbeli davacının; bu görevini yerine getirdiği sırada yaralanması nedeniyle uğradığı zararların idarece tazmin edilmesi istenildiğinden, Anayasa'nın 125. maddesinde yer alan "İdare kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı ödemekle yükümlüdür." kuralı uyarınca, kamu hizmetinin yürütülmesi sırasında kamu görevlisinin uğradığı zararlardan dolayı idarenin hizmet kusuru ya da kusursuz sorumluluk esasları çerçevesinde sorumluluğu bulunup bulunmadığının yargısal denetiminin, idare hukuku ilke ve kurallarına göre idari yargı yerlerince yapılacağı kuşkusuzdur.

Davada, idari yargı yerlerinden hangisinin görevli olduğuna gelince:

Anayasa'nın 157. maddesinde, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi'nin askeri olmayan makamlarca tesis edilmiş olsa bile, asker kişileri ilgilendiren ve askeri hizmete ilişkin idari işlem ve eylemlerden doğan uyuşmazlıkların yargı denetimini yapan ilk ve son derece mahkemesi olduğu, ancak askerlik yükümlülüğünden doğan uyuşmazlıklarda ilgilinin asker kişi olması şartının aranmayacağı belirtilmiş; 20.7.1972 tarih ve 1602 sayılı Yasa'nın 25.12.1981 tarih ve 2568 sayılı Yasa ile değişik 20. maddesinde de aynı hüküm yer almıştır. Askeri Yüksek İdare Mahkemesi'nin bir davaya bakabilmesi için dava konusu idari işlem ya da eylemin "asker kişiyi ilgilendirmesi" ve "askeri hizmete ilişkin bulunması" koşullarının birlikte gerçekleşmesi gerekmektedir.

1602 sayılı Yasa'nın değişik 20. maddesinde, Türk Silahlı Kuvvetlerinde görevli bulunan veya hizmetten ayrılmış olan subay, askeri memur, astsubay, askeri öğrenci, uzman çavuş, uzman jandarma çavuş, erbaş ve erler ile sivil memurlar asker kişi sayılmaktadır.

İdari eylemin "askeri hizmete ilişkin bulunması", eylemin kanun ve nizamların Türk Silahlı Kuvvetlerine tanıdığı yetki ve görevlerin yerine getirilmesi amacına yönelik olması anlamını taşımaktadır. Askeri nitelikteki idari eylemi de, askeri kural ve gerekler çerçevesinde yürütülen askeri hizmet sırasındaki bir hareket, tutum veya meydana gelen ya da getirilen bir olay olarak tanımlamak olanaklıdır.

İdari eylemin "asker kişiyi ilgilendirmesi" için, eylemin bir asker kişiye yönelmesi, zarar verici etkilerini bir asker kişinin beden bütünlüğü veya malvarlığı sahasında meydana getirmiş olması gerekir.

Olayda, askeri hizmet için kiralanan aracın tahsis edildiği hizmetin yürütülmesi sırasında araçta görevli bulunan asteğmenin yaralanması dolayısıyla uğranılan zararların idarece tazmin edilmesi istenildiğine göre, zararın askeri kural ve talimatlar çerçevesinde yürütülen bir hizmet sırasında doğması ve asker kişinin bedeninde oluşması karşısında, davada idari eylemin "askeri hizmete ilişkin bulunması" ve "asker kişiyi ilgilendirmesi" koşullarının birlikte gerçekleştiği anlaşıldığından, uyuşmazlığa konu edilen davanın görüm ve çözümünde Askeri Yüksek İdare Mahkemesi görevli bulunmaktadır.

Her ne kadar, adli yargı yerince verilen görevlilik kararı üzerine, Danıştay Başsavcısı tarafından idari yargı yararına olumlu görev uyuşmazlığı çıkarılmasına karşılık; açıklanan gerekçelerle görevin AYİM'e ait olması nedeniyle; Uyuşmazlık Mahkemesi'nin yetki alanının belirlenmesi üzerinde durulması gerekmiştir. 2247 sayılı Uyuşmazlık Mahkemesi'nin Kuruluş ve İşleyişi Hakkında Kanun 1. maddesi hükmüne göre, Uyuşmazlık Mahkemesi davaların çözümünde adli, idari ve askeri yargı yerleri arasında meydana gelen görev ve hüküm uyuşmazlıklarında görevli yargı yerini tayin etmekle yükümlü kılınmış olduğuna göre, görev uyuşmazlığı çıkaran

yargı yerlerinin dışında kalsa bile, Uyuşmazlık Mahkemesi bu durumda görevli yargı yerini belli etme yetkisine sahiptir. Çünkü Uyuşmazlık Mahkemesinin kuruluş amacı, mahkemelerin görevini tayin eden yasa kurallarının, yargılama usulüne ve kamu düzenine ilişkin bulunması nedeniyle, davaya görevli olmayan mahkemelerce bakılmasını önlemektir.

Bu nedenle, davanın çözümü idari yargı düzeninde yer alan AYİM' e ait olduğundan, Danıştay Başsavcılığının olumlu görev uyuşmazlığı çıkarılmasına ilişkin başvurusunun kabulü ile Asliye Hukuk Mahkemesi'nin davalı idarenin görev itirazının reddine ilişkin kararının kaldırılması gerekmiştir.

SONUÇ: Davanın çözümünde Askeri Yüksek İdare Mahkemesi'nin görevli olduğuna, bu nedenle Danıştay Başsavcısı'nın BAŞVURUSUNUN KABULÜ ile İçişleri Bakanlığı vekilinin GÖREV İTİRAZININ, Ankara 8. Asliye Hukuk Mahkemesi'nce REDDİNE İLİŞKİN 18.12.2008 gün ve E:2006/475 sayılı KARARININ KALDIRILMASINA, 01.03.2010 gününde OYBİRLİĞİ İLE KESİN OLARAK karar verildi.